

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT BASEINO PASLAUGAS TYRIMO

2018 m. kovo 21 d. Nr. (18)SN-14)SP-35

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama ir Tarnyba) pradėtas tyrimas dėl galimo diskriminavimo negalios pagrindu baseino paslaugų teikimo srityje. Tarnyboje 2018 m. sausio 15 d. gautas pareiškėjos A. N. (toliau – Pareiškėja) skundas dėl jos galimos diskriminacijos negalios pagrindu. Pareiškėja nurodė, kad daug metų naudojasi AB „Eglės“ sanatorijos Birštone (toliau – Sanatorija) mokamomis baseino paslaugomis. Atvykusi 2018 m. sausio 13 d. 18 val. į baseino ir pirčių kompleksą nebuvo įleista. Komplekso registраторė Pareiškėjai pateikė lapą, kuriame išdėstyti reikalavimai judėjimo negalią turintiems asmenims. Paprašius pakviesti administracijos atstovą, atėjo E. M., Sanatorijos generalinio direktoriaus pavaduotoja medicinai. Pareiškėjai paprašius pateikti teisės aktą, kuriuo remiantis keliami šie reikalavimai, atstovė pasakė, jog tai Sanatorijos generalinio direktoriaus įsakymu patvirtinti reikalavimai. Paprašius pateikti generalinio direktoriaus įsakymą, E. M. jo neparodė. Paklausus, koku pagrindu keliami šie reikalavimai, Sanatorijos atstovė paaiškinti negalėjo, tačiau pasinaudoti minėtomis paslaugomis Pareiškėjai nebuvo leista. Nors Pareiškėja, kaip visada, atvyko į kompleksą su dviem lydinčiais asmenimis, kurie jai suteikia reikiamą pagalbą ir prisiima atsakomybę už Pareiškėjos saugumą, vis dėlto, pagal „reikalavimų lapą“, ji privalo iš Sanatorijos už papildomą mokestį ne tik gauti Sanatorijos gydytojo pažymą, leidžiančią jai naudotis šiomis paslaugomis, bet ir papildomai susimokėti Sanatorijai už asistuojantį asmenį, kurio pagalba jai nėra reikalinga.

Pareiškėjos manymu, šie pertekliniai Sanatorijos administracijos reikalavimai, dėl kurių asmenys su negalia yra papildomai apmokestinami, nepagrįstai padidina jiems paslaugos kainą (už

pačią baseino ir pirčių komplekso paslaugą neįgalieji moka visą kainą, kaip ir kiti lankytojai). Net ir sumokėjus papildomus mokesčius, patekimas į Sanatorijos pirčių ir baseino kompleksą yra apsunkintas, nes nėra aiški išankstinio registravimo pas bendrosios praktikos gydytoją bei asistuojantį asmenį tvarka. Informacija apie pasikeitusią asmenų su negalia aptarnavimo Sanatorijoje tvarką AB „Eglės“ internetiniame tinklalapyje nėra skelbiama.

Dėl tokių Sanatorijos administracijos veiksmų Pareiškėja pasijuto pažeminta bei diskriminuojama dėl savo fizinės negalios. Pareiškėja prašė išnagrinėti ir nustatyti, ar minėti, asmenims su negalia taikomi, Sanatorijos administracijos pertekliniai reikalavimai atitinka teisės aktų reikalavimus ir nediskriminuoja asmenų su negalia.

2018 m. sausio 25 d. lygių galimybių kontrolierės raštu UAB „Namitos“ – bendrovės, administruojančios pirčių ir baseinų kompleksą (Algirdo g. 22, Birštonas), kurio prekės ženklas AB „Eglės sanatorija“ – buvo paprašyta pateikti informaciją, ar asmenims, turintiems judėjimo negalią, Sanatorijos pirčių ir baseino komplekse yra sudarytos sąlygos gauti baseino paslaugas lygiai su kitais asmenimis; kieno ir kada yra patvirtinta Pareiškėjos nurodyta „Lankytojų, turinčių atramos ir judėjimo sistemos sutrikimų, aptarnavimo tvarka“; dėl kokių priežasčių priimta ši tvarka; kokiu būdu su minėta tvarka yra supažindinami Sanatorijos lankytojai; ar asmenims su judėjimo negalia yra reikalingos ypatingos sąlygos, priemonės, siekiant naudotis baseino paslaugomis.

Taip pat teirautasi, ar Sanatorijoje teikiant baseino paslaugas yra užtikrinamas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. V-572 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 109:2005 „Baseinai. Įrengimo ir priežiūros saugos sveikatai reikalavimai“ patvirtinimo“ (2016 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. V-1334 redakcija) patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 109:2016 „Baseinų visuomenės sveikatos saugos reikalavimai“ 10 punkto reikalavimas dėl baseinų paslaugas teikiančių asmenų, tiesiogiai susijusių su paslaugų vartotojų aptarnavimu ir galinčių daryti tiesioginę įtaką paslaugų vartotojų sveikatai, pareigos būti išklaudius privalomuosius higienos įgūdžių ir pirmosios pagalbos mokymo kursus ir turėti sveikatos žinių ir įgūdžių atestavimo pažymėjimus; jei taip, ar šių asmenų teikiamos paslaugos yra papildomai apmokamos.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2018 m. vasario 8 d. Tarnyboje gautas UAB „Namita“ raštas, kuriame nurodoma, jog UAB „Namita“, suderinusi su kitais paslaugų teikėjais, veikiančiais Sanatorijoje, 2017 m. gruodžio 29 d. patvirtino naują Baseinų ir pirčių komplekso vidaus tvarkos taisyklių redakciją (UAB „Namita“ direktorės 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. 323-D „Dėl UAB „Namita“ baseinų ir pirčių komplekso vidaus tvarkos taisyklių naujos redakcijos patvirtinimo“). Baseinų ir pirčių komplekso vidaus tvarkos taisyklės (toliau vadinamos ir Taisyklėmis) buvo papildytos skyriumi „Lankytojų, turinčių atramos ir judėjimo sistemos sutrikimų, aptarnavimo tvarka“. Šiuos Taisyklių pakeitimus sąlygojo situacija, kai medicininės praktikos metu buvo nustatyta, kad asmenys, turintys atramos ir judėjimo sistemos sutrikimų, dažniausiai turi kontraindikacijų naudotis baseinu. Baseinų ir pirčių komplekso vidaus tvarkos taisyklės lietuvių, rusų ir anglų kalbomis yra paskelbtos viešai (prie įėjimo į baseinų ir pirčių kompleksą, jo viduje bei Sanatorijos internetiniame tinklapyje).

Rašte nurodoma, jog, kadangi UAB „Namita“ veikia turėdama sveikatos priežiūros įstaigos licenciją, jai taikomi aukštesni nei vidutiniai atidumo, rūpestingumo bei profesionalumo standartai. Gydytojas atsako už lankytojų saugumą vandenyje ir baseino aplinkoje, sanitarinių higieninių normų atitikimą, nediskriminuojančias sąlygas visiems lankytojams pasinaudoti paslaugomis. Buvo nuspręsta, kad asmenims, turintiems judėjimo sutrikimą / negalią, išreiškusiems norą naudotis baseinų ir pirčių komplekso paslaugomis, būtina gydytojo konsultacija siekiant įvertinti sveikatos būklę ir riziką, t. y., nustatyti *Barthel* indeksą, įvertinti šalinimo funkcijas, saugumą vandenyje, kitas ligas bei uždegiminius rodiklius, išsiaiškinti asistuojančio asmens pagalbos vandenyje poreikį. Tai būtina atlikti ypač dėl to, kad, atsitikus nelaimingam įvykiui, visais atvejais materialiai atsakinga būna paslaugas suteikusi bendrovė. Pagal Taisyklių III skyriaus 30 punktą, lankytojas su atramos ir judėjimo sistemos sutrikimu naudotis baseinų ir pirčių kompleksu gali turėdamas ne tik UAB „Namita“ gydytojo išvadą dėl sveikatos būklės, bet ir jį gydančio gydytojo (bendrosios praktikos gydytojo ar specialisto) išvadą, kurioje būtų nurodyta, ar asmuo gali naudotis baseinų ir pirčių kompleksu. Apie tai, ar reikalingas asistuojantis asmuo (individuali paslauga), įvertinus riziką ir sveikatos būklę, taip pat sprendžia gydytojas, kuris šią informaciją nurodo savo išvadoje.

Rašte taip pat teigiama, kad, įvertinus tai, jog neįgalusis turi sveikatos disfunkciją, pasižyminčią ilgalaikiu organizmo funkcijų sutrikimu, kurią nulėmė ligų ar traumų pasekmės, ypatingų sąlygų bei priemonių poreikis yra nulemtas individualios sveikatos disfunkcijos dydžio. Ir šį poreikį konkrečiam asmeniui gali nustatyti tik gydytojas, kadangi šiuo požiūriu baseinas yra padidintos rizikos vieta bet kuriam asmeniui, o rizika ypač didelė asmeniui, kurio judėjimas yra

sutrikęs, nepriklausomai nuo to, ar asmuo moka plaukti. Rašte patvirtinama, kad UAB „Namita“, teikdama baseino paslaugas, užtikrina Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. V-572 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 109:2005 „Baseinai. Įrengimo ir priežiūros saugos sveikatai reikalavimai“ patvirtinimo“ (2016 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. V-1334 redakcija) patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 109:2016 „Baseinų visuomenės sveikatos saugos reikalavimai“ 10 punkto reikalavimą dėl baseinų paslaugas teikiančių asmenų, tiesiogiai susijusių su paslaugų vartotojų aptarnavimu ir galinčių daryti tiesioginę įtaką paslaugų vartotojų sveikatai, pareigos būti išklausius privalomuosius higienos įgūdžių ir pirmosios pagalbos mokymo kursus ir turėti sveikatos žinių ir įgūdžių atestavimo pažymėjimus. Šių asmenų teikiamos paslaugos nėra papildomai apmokamos, tačiau atkreipiamas dėmesys, kad pirmiau nurodyta teisės norma neįpareigoja paslaugų teikėjo teikti individualias paslaugas nemokamai.

2018 m. kovo 15 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje gauta informacija apie UAB „Namita“ direktorės patvirtintas naujos redakcijos Baseinų ir pirčių komplekso vidaus tvarkos taisykles.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB „Namita“, teikdama baseino paslaugas, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties. Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.

Konvencijos 19 straipsnyje „Gyvenimas savarankiškai ir įtrauktis į bendruomenę“ nustatyta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta visų neįgaliųjų lygias teises gyventi bendruomenėje, lygias galimybes su kitais rinktis ir imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad sudarytų sąlygas neįgaliesiems visapusiškai įgyvendinti šią teisę ir būti visiškai įtrauktiems į bendruomenę bei dalyvauti joje, taip pat užtikrina, kad neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis būtų suteikta galimybė naudotis bendruomenei skirtomis bendro naudojimo paslaugomis ir patogumais, kurie turi atitikti jų poreikius.

Konvencijos 26 straipsniu „Gebėjimų ir funkcijų lavinimas ir rehabilitacija“ valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis veiksmingų ir atitinkamų priemonių, įskaitant kitų neįgaliųjų teikiamą paramą, kad neįgalieji galėtų įgyti ir išlaikyti didžiausią įmanomą

savarankiškumą, visus fizinius, protinius, socialinius ir profesinius gebėjimus, taip pat būtų visiškai įtraukti į visas gyvenimo sritis ir jose dalyvautų. Šiuo tikslu valstybės, Konvencijos šalys, įpareigojamos organizuoti, stiprinti ir plėsti kompleksines gebėjimų ir funkcijų lavinimo ir reabilitacijos paslaugas bei programas, visų pirma, sveikatos, užimtumo, švietimo ir socialinių paslaugų srities.

Konvencijos 30 straipsnio „Dalyvavimas kultūriniame gyvenime, aktyvus poilsis, laisvalaikis ir sportas“ 5 dalies e punktu valstybės, Konvencijos dalyvės, įpareigojamos užtikrinti, kad neįgalieji turėtų galimybę gauti paslaugas asmenų, organizuojančių rekreacinę, turizmo, laisvalaikio ir sporto veiklą.

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje. Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tyrimo metu iš UAB „Namita“ buvo gauta informacija apie UAB „Namita“ direktorės 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 323-D patvirtintą naują Taisyklių redakciją. Taisyklės papildytos III skyriumi „Lankytojų, turinčių atramos ir judėjimo sistemos sutrikimų, aptaranavimo tvarka“. III skyriuje skelbiama, jog minėti asmenys gali naudotis baseinų ir pirčių paslaugomis tik turėdami gydytojo (bendrosios praktikos gydytojo, specialisto ir / arba UAB „Namita“ gydytojo) išvadą dėl sveikatos būklės ir galimybės saugiai naudotis baseinų ir pirčių paslaugomis. Nurodoma, kad medicinos dokumentų išrašė arba kliento procedūrų kortelėje gydytojas įrašo apie baseino ir pirčių komplekse asistuojančio asmens poreikį. Jei lankytojas registruojamas gydytojo konsultacijai, ši konsultacija yra mokama. Taip pat skelbiama, jog baseino ir pirčių komplekse asistuojančio asmens teikiama paslauga yra mokama visiems lankytojams, kuriems būtina tokia paslauga.

Atkreiptinas dėmesys, jog dėl tokiomis 2017 m. gruodžio 29 d. redakcijos Taisyklių II skyriaus nuostatomis judėjimo negalią turintys asmenys buvo išskiriami iš kitų baseinų ir pirčių komplekso lankytojų, nustatant jiems papildomas sąlygas ir reikalavimus, norint naudotis baseino ir pirčių paslaugomis. Asmenims su judėjimo negalia nustatytas papildomas mokestis už privalomą gydytojo konsultaciją, mokestis už privalomas baseino ir pirčių komplekse asistuojančio asmens paslaugas, taip pat išskirtinai tik iš asmenų su judėjimo negalia buvo reikalaujama pristatyti gydytojo pažymą. Konstatuotina, jog nagrinėjamu atveju judėjimo negalią turintys asmenys atsidūrė blogesnėje padėtyje, nei kiti asmenys (neturintys negalios), kuriems netaikyti papildomi mokesčiai ir reikalavimai. Naujosios Taisyklių redakcijos III skyriaus

nuostatos sudarė pagrindą konstatuoti diskriminacijos faktą bei Konvencijos ir Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų pažeidimą.

Pažymėtina, jog tyrimo metu su Tarnyba susisiekė UAB „Namita“ direktorė, kuri aktyviai siekė išsiaiškinti Pareiškėjos skunde išdėstytas aplinkybes ir išspręsti susidariusią problemą. Atsižvelgdama į Tarnybos specialistų reikalavimus, UAB „Namita“ patvirtino naują Taisyklių redakciją (2018 m. vasario 21 d. UAB „Namita“ direktorės įsakymas Nr. 55-D), kuriose diskriminacinio pobūdžio nuostatos dėl asmenų, turinčių judėjimo negalią, panaikintos.

Pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkto nuostatas, tyrimo metu ar jį atlikęs, lygių galimybių kontrolierius gali nutraukti tyrimą, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundo Nr. (18)SN-14 tyrimą nutraukti, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, UAB „Namita“ direktorę.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė